

Problemy praktyczne związane z instytucją pieczy naprzemiennej

Jakub M. Łukasiewicz

Doktor nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Cywilnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego. Autor publikacji z zakresu prawa rodzinnego.

✉ jmlukasiewicz@ur.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0002-8818-9885>

Practical Problems Related to the Institution of Alternate Custody

The aim of this article is to explain a new institution of Polish family law, being the so called alternate custody. In the article, the relation of alternate custody towards notions such as: parental authority, contact with a child, alimony etc. have been presented. The author has tried to indicate the practical aspects of the utilization of alternate custody.

Słowa kluczowe: transplantacje, ksenotransplantacje, odpowiedzialność karna, okoliczności wyłączające bezprawność czynu, ochrona zwierząt

Key words: transplantations, xenotransplantation, criminal liability, circumstances excluding the unlawfulness of an act, protection of animals

1. Zagadnienia wprowadzające

Instytucja pieczy naprzemiennej została wprowadzona do polskiego porządku prawnego niespełna trzy lata temu¹, a jej sens sprowadza się do sprawowania bieżącej pieczy nad dzieckiem, przez rodziców posiadających pełnię władzy rodzicielskiej, w naprzemiennych okresach czasu².

Przyjęte rozwiązanie jest efektem zapoczątkowanego w latach 60. procesu przemian związanego z odejściem od modelu *sole custody*, polegającego na dominującej pozycji jednego z rodziców w procesie wychowawczym dziecka, do modelu *joint custody*, przewidu-

J. Gajda (w:) K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 962 i n., T. Justyński, *Prawo do kontaktów z dzieckiem w prawie polskim i obcym*, Warszawa 2011, s. 241; R. Zegadło (w:) J. Ignaczewski (red.), *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem*, Warszawa 2010, s. 51 i n.

1 Ustawa z dnia 29 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. 2015, poz. 1062.

2 Na temat pieczy naprzemiennej w poprzednim stanie prawnym por. m.in.:

jącego symetryczną równowagę rodziców w zakresie bieżącej pieczy nad osobą i majątkiem dziecka.

Zarówno przepis art. 31 § 1 pr.małż. z 1945 r.³, jak też przepis art. 437 k.p.c. z 1950 r.⁴ w zw. z art. 32 k.r. z 1950 r.⁵ zobowiązywały sąd prowadzący postępowanie rozwodowe do obligatoryjnego pozostawienia władzy rodzicielskiej wyłącznie jednemu z rodziców dziecka, ograniczając drugiego do funkcji kontrolnych. Kodeks rodzinny z 1964 r.⁶ zapoczątkował przełamywanie obowiązującego wówczas paradygmatu, zgodnie z którym tylko jeden z rodziców może być podstawowym opiekunem prawnym dziecka. W treści art. 58 zd. 2 k.r.o. znalazło się bowiem sformułowanie, że „sąd może” powierzyć władzę rodzicielską jednemu z rodziców dziecka, ograniczając drugiego do określonych praw i obowiązków. Otworzyło to drogę do pozostawiania obojgu rodzicom pełnej władzy rodzicielskiej⁷, choć w zapadłej cztery lata później uchwale Sąd Najwyższy zauważył, że rozstrzygnięcia tego rodzaju należy podejmować wyjątkowo⁸. Stąd też ustawa z 6 listopada 2008 r. przyniosła kolejną zmianę⁹. Chodziło o modyfikację treści art. 58 i 107 k.r.o. w taki sposób, aby sąd rodzinny był umocowany do utrzymania władzy rodzicielskiej u obojga rodziców dziecka na ich zgodny wniosek wyrażony

w przedłożonym wcześniej porozumieniu rodzicielskim. W piśmiennictwie podkreślono jednak, że literalna wykładnia wskazanych przepisów skłaniać mogła do konkluzji, iż brak porozumienia determinować musiał ograniczenie władzy rodzicielskiej jednego z rodziców dziecka¹⁰. W konsekwencji 25 czerwca 2015 r. nastąpiła kolejna nowelizacja analizowanych regulacji. Zgodnie bowiem z obecnie obowiązującym stanem prawnym, sąd jedynie „uwzględnia pisemne porozumienie” rodzicielskie, zaś w przypadku braku porozumienia utrzymuje pełną władzę rodzicielską u obojga rodziców dziecka, ponieważ ograniczenie następuje wyjątkowo, tj. tylko wtedy, gdy przemawia za tym „dobro dziecka”. Równocześnie postanowieniami tej samej ustawy znówelizowano przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, wprowadzając wspomnianą instytucję pieczy naprzemiennej, która stanowić będzie przedmiot analizy w niniejszej publikacji.

2. Aksjologiczne podstawy pieczy naprzemiennej

Jedną z kluczowych zalet pieczy naprzemiennej jest zdecydowanie bardziej dogodna realizacja przysługującego rodzicom prawa do kontaktów z dzieckiem w przeciwieństwie do sztucznie wyznaczanych spotkań w ramach ustalanych tradycyjnie kontaktów. Małoletni zamiast poświęcać czas rodzicowi w określonych przez sąd granicach czasu, spotyka się z rodzicami podczas zamieszkiwania u każdego z nich¹¹. Pomimo tego instytucja pieczy naprzemiennej zdaje się sprzeczna z zasadą

3 S. Grzybowski (w:) S. Grzybowski, I. Różański (red.), *Prawo małżeńskie. Komentarz*, Kraków 1946, s. 189.

4 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. 1950, nr 43, poz. 394 (obowiązujące od 2 października 1950 r. do 31 grudnia 1964 r.).

5 Ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r. – Kodeks rodzinny, Dz.U. 1950, nr 34, poz. 308.

6 Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r., Dz.U. 1964, nr 9, poz. 59; dalej: k.r.o.

7 Uchwała SN z dnia 18 marca 1968 r., III CZP 70/66, OSNCP 1968, nr 5, poz. 77; M. Domański, *Orzekanie o pieczy naprzemiennej w wyrokach rozwodowych*, Warszawa 2015, s. 2 i n.

8 Wytyczne wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej w zakresie stosowania przepisów art. 56 oraz art. 58 k.r.o., III CZP 70/66, OSNC 1968/5/77; M. Domański, *Orzekanie o pieczy naprzemiennej...*, dz. cyt., s. 5.

9 Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2008, nr 220, poz. 1431, która weszła w życie z dniem 13 czerwca 2009 r.

10 J. Ignatowicz (w:) J. Ignatowicz (red.), *Komentarz do spraw rodzinnych*, Warszawa 2012, s. 197 i n.

11 Por. Sprawozdanie z konferencji „Prawa rodziców drugiej kategorii” (M. Domański, *Matka też musi respektować wyrok*, „Rzeczpospolita” 2008, 4 kwietnia), przedruk w: „Rodzina i Prawo” 2008, nr 9–10, s. 160 i n., a także informację o spotkaniu organizacji działających na rzecz praw ojców z przedstawicielami Ministerstwa Sprawiedliwości w dniu 10 września 2009 r., „Rodzina i Prawo” 2009, nr 13, s. 109, oraz zamieszczone tamże (s. 110–116): List otwarty Organizacji Broniących Praw Dzieci i Rodziców i Stowarzyszenia Centrum Praw Ojca i Dziecka, cyt. za: E. Holewińska-Lapińska, *Pozostawienie władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi obojgu rozwiedzionym rodzicom oraz rozstrzygnięcia o kontaktach z dziećmi w wyrokach rozwodowych*, Warszawa 2012, s. 753.

dobra dziecka. Jak bowiem podkreśla się w literaturze, warunkiem prawidłowego wykonywania władzy rodzicielskiej jest stabilność¹² polegająca na ustaleniu jednego kierunku wychowania¹³, podczas gdy stworzenie dwóch centrów życiowych determinuje zwykle

świadczą rozbieżne wypowiedzi formułowane przez pedagogów oraz psychologów¹⁶, które jedynie pokazują, że niezależnie od zajmowanego stanowiska w dyskusji nad problemem dopuszczalności pieczy naprzemiennej trzeba uwzględnić przede wszystkim osobę dziecka,

Dochodzi do maksymalnego faworyzowania praw rodzicielskich kosztem fundamentalnej zasady dobra dziecka.

powstanie dwóch odmiennych pod względem wartości i przekonań środowisk wychowawczych dziecka¹⁴. W konsekwencji dochodzi do maksymalnego faworyzowania praw rodzicielskich kosztem fundamentalnej zasady dobra dziecka¹⁵. Oczywiście pytanie o wpływ pieczy naprzemiennej na kruchą emocjonalnie osobę dziecka nie jest jednoznaczne. O złożoności problemu

zaś interes rodziców traktować należy marginalnie. Tylko w takim ujęciu można uniknąć wątpliwych i niebezpiecznych postulatów *de lege ferenda*, jakie zgłaszają niektóre środowiska opowiadające się za ochroną ojców dzieci, aby do polskiego porządku prawnego wprowadzić obowiązkową (i przymusową) pieczę naprzemienną¹⁷.

Reasumując, trzeba podkreślić, że bezwzględnym warunkiem pieczy naprzemiennej jest wzorcowa współpraca rodziców dziecka¹⁸. Mając jednak na względzie obserwację, że znaczna część orzeczeń

12 T. Sokołowski, *Prawo rodzinne. Zarys wykładu*, Poznań 2010, s. 140. Por. także R. Kucharski, *Wspólna opieka rodzicielska nad małoletnim dzieckiem w USA w świetle prawodawstwa i badań specjalistycznych*, „Rodzina i Prawo” 2012, nr 23, s. 35 i n.; R. Boch, *Mediacja rodzinna – profesjonalne wsparcie w planowaniu przyszłości. Co można zrobić, by zadbać o rodziców i dzieci podczas rozvodu*, „Rodzina i Prawo” 2012, nr 23, s. 29 i n., cyt. za: W. Stojanowska, „Porozumienie” rodziców jako przesłanka pozostawienia im obojgu władzy rodzicielskiej po rozwodzie. Wybrane zagadnienia, „Acta Iuris Stetinensis” 2014, nr 6, s. 309 i n.

13 W. Stojanowska, „Porozumienie” rodziców..., dz. cyt., s. 307 i n.; W. Stojanowska (w:) T. Smyczyński (red.), *System prawa prywatnego*, t. 11: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2014, s. 778.

14 A. Czerederecka, *Rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne na cenzurowanym*, „Rodzina i Prawo” 2013, nr 24, s. 25–26.

15 T. Sokołowski (w:) H. Dolecki, T. Sokołowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 455. Por. także K. Jagielski, *Istota i treść władzy rodzicielskiej*, „Studia Cywilistyczne” 1963, t. 3, s. 111. Por. szerzej M. Domański, *Orzekanie o pieczy naprzemiennej...*, dz. cyt., s. 2; *Uchwała SN z dnia 18 marca 1968 r.*, III CZP 70/66, OSNC 1968/5/77, a także zasada 3.20 *Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities*.

16 Por. E. Kruk, *Arguments for an Equal Parental Responsibility Presumption in Contested Child Custody*, „The American Journal of Family Therapy” 2012, nr 40, s. 33–55; R. Bauserman, *Child Adjustment in Joint-Custody Versus Sole-Custody Arrangements. A Meta-Analytic Review*, „Journal of Family Psychology” 2002, nr 1, s. 91–102; S.B. Laftman i in., *Joint Physical Custody, Turning to Parents for Emotional Support, and Subjective Health. A Study of Adolescents in Stockholm, Sweden*, „Scandinavian Journal of Public Health” 2017, nr 5, s. 456–462; L. Nielsen, *Shared Physical Custody. Summary of 40 Studies on Outcomes for Children*, „Journal of Divorce & Remarriage” 2014, nr 8, s. 614–636.

17 <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/agent.xsp?symbol=POSIEDZENIAZESP&Zesp=362> (dostęp: 2.01.2017).

18 Według M. Andrzejewskiego wymagana przy pieczy naprzemiennej zgodność brzmni w przypadku postępowania rozwodowego jak oksymoron. Głos w dyskusji na konferencji naukowej pt. „Wokół problematyki małżeństwa w aspekcie materialnym i procesowym” organizowanej przez Zakład Prawa Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego w dniach 7–8 listopada 2016 r.

dotyczących pieczy naprzemiennej zapada w warunkach silnych nieporozumień rodzicielskich¹⁹, warto *expressis verbis* uzależnić powstanie pieczy naprzemiennej od przedłożenia porozumienia rodzicielskiego oraz wyznaczyć próg wiekowy dziecka, poniżej którego orzeczenie pieczy naprzemiennej byłoby niedopuszczalne.

3. Pojęcie pieczy naprzemiennej

Ustawodawca, wprowadzając omawianą instytucję, nie posłużył się terminem „pieczy naprzemiennej”, lecz instytucję tę określił w sposób opisowy²⁰. W znowelizowanych przepisach k.p.c. mowa jest wyłącznie

tym trzeba, że piecza naprzemienna nie stanowi naprzemiennej władzy rodzicielskiej²³. O tym, że tak nie jest, świadczy dorozumiane rozróżnienie tzw. „zakresu wykonywania władzy rodzicielskiej” od „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”. Analiza przepisów k.r.o. pokazuje bowiem, że gdy mowa o ingerencji we władzę rodzicielską, wówczas ustawodawca posługuje się takimi sformułowaniami, jak: sąd rodzinny „rozstrzyga o władzy rodzicielskiej” (art. 58 § 1 zd. 1 k.r.o.) albo sąd rodzinny „może powierzyć” władzę rodzicielską jednemu z rodziców dziecka, „ograniczając” drugiego do określonych praw i obowiązków (art. 58 § 1a zd. 1 i 107 § 2 zd. 1 k.r.o.), czy też: sąd „może orzec jej

Ustawodawca, wprowadzając instytucję pieczy naprzemiennej, nie posłużył się terminem „pieczy naprzemiennej”, lecz instytucję tę określił w sposób opisowy.

o przypadku, kiedy „dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach [czasu]”²¹. Natomiast na gruncie przepisów materialnoprawnych ustawodawca w ogóle zrezygnował ze wskazania, choćby opisowego, pieczy naprzemiennej. Instytucja ta daje się jednak wyinterpretować z treści art. 58 i 107 k.r.o., ze sformułowania odnoszącego się do „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”²². Dodać przy

zawieszenie” (art. 110 k.r.o.), a w skrajnych przypadkach sąd „pozbawi rodziców władzy rodzicielskiej” (art. 111 k.r.o.). Natomiast wszędzie tam, gdzie mowa o „sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej”, chodzi o przypadek, w którym władza rodzicielska przez oboje rodziców zostaje utrzymana²⁴. W tym kontek-

19 M. Domański, *Orzekanie o pieczy naprzemiennej...*, dz. cyt., s. 52 i n.

20 Por. J.M. Łukasiewicz, *Uwagi na temat pieczy naprzemiennej* (w:) J.M. Łukasiewicz, A.M. Arkuszewska, A. Kościółek (red.), *Wokół problematyki małżeństwa w aspekcie materialnym i procesowym*, Toruń 2017, s. 375.

21 Por. art. 582¹ § 4 k.p.c., 598²² k.p.c., a także w treści art. 756² k.p.c.

22 Nie można przy tym przyjąć, że termin „pieczy naprzemiennej” stanowi termin pozaustawowy. W regulacjach art. 2 pkt 16, art. 5 pkt 2a, a także w art. 8 pkt 1 ust. 5 ustawy zwanej potocznie „pięćset plus” ustawodawca posłużył się terminem „opieki naprzemiennej”. *Ustawa z dnia 11 lute-*

go 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, Dz.U. 2016, poz. 195. Por. także odpowiedź na interpelację nr 1870 w sprawie wypłaty świadczeń wychowawczych z programu „Rodzina 500 plus”, odpowiadający: podsekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Bartosz Marczuk, źródło: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/interpelacja.xsp?typ=INT&nr=1870> (dostęp: 6.11.2016).

23 Por. *Orzeczenie SN z dnia 22 kwietnia 1952 r.*, C414/52, OSN 1952, nr 2, poz. 47; W. Stojanowska (w:) W. Stojanowska (red.), *Nowelizacja prawa rodzinnego na podstawie ustaw z 6 listopada 2008 r. i 10 czerwca 2010 r. Analiza – Wykładnia – Komentarz*, Warszawa 2011, s. 46, wraz ze wskazaną tam literaturą.

24 Por. art. 107 § 1, 58 § 1 zd. 2 k.r.o.; J.M. Łukasiewicz, *Uwagi na temat pieczy naprzemiennej*, dz. cyt., s. 375. Wprawdzie „sposób

ście należy odróżnić ustalenie „zakresu wykonywania władzy rodzicielskiej”, które wiąże się z ograniczeniem, zawieszeniem lub pozbawieniem władzy rodzicielskiej, od ustalenia „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”, które wiąże się z rozstrzygnięciami konkretyzującymi pewne elementy pełnej władzy rodzicielskiej, jak np. ustalenie miejsca pobytu dziecka, ustalenie pieczy naprzemiennej czy też ustalenie miejsca zamieszkania²⁵. W konsekwencji przyjęć trzeba, że pełna władza rodzicielska obojga rodziców stanowi warunek *sine qua non* pieczy naprzemiennej (co nie znaczy wcale, że w przypadku pełnej władzy rodzicielskiej piecza naprzemienna jest zawsze orzekana)²⁶.

Przyjęcie założenia, że piecza naprzemienna modyfikuje zakres władzy rodzicielskiej, prowadząc do

wykonywania władzy rodzicielskiej” można ujmować szeroko na gruncie przepisów materialnoprawnych, niemniej jednak w relacji do art. 570² k.p.c. dotyczącego ugód mediacyjnych w kontekście art. 10 k.p.c. odnoszącego się do zdolności ugodowej uzasadnione wydaje się już tylko wąskie rozumienie „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”. Jak można sądzić, tylko ugody medacyjne odnoszące się do „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej” w ujęciu wąskim mogą być zatwierdzone przez sąd, gdy tymczasem ugody medacyjne odnoszące się do „zakresu wykonywania władzy rodzicielskiej” czy też „sposobu” jej wykonywania w ujęciu potocznym (jak np. ograniczenie władzy rodzicielskiej) powinny być włączane do treści merytorycznej rozstrzygnięcia sądu. Por. J.M. Łukasiewicz, *Kompleksowe ujęcie sprawy rodzinnej w ugodzie medacyjnej*, „ADR Arbitraż i Mediacja” 2014, nr 4 (28), s. 37–47. W kontekście pieczy naprzemiennej właściwe wydaje się wąskie rozumienie „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”.

- 25 Por. uwagi M. Niełacznia, *Mediacje rodzinne. Podsumowanie programu poradnictwa prawnego dla mediatorów*, „Analizy, Raporty, Ekspertyzy” 2005, nr 3, s. 11. Na podstawie art. 107 k.r.o. rodzice żądają określenia każdorazowego miejsca pobytu dziecka, gdy tymczasem na podstawie art. 97 § 2 k.r.o. jest to konkretny adres. Por. R. Zegadło, *Miejsce zamieszkania, miejsce pobytu, miejsce zwykłego (stałego) pobytu dziecka oraz piecza naprzemienna*, „Rodzina i Prawo” 2011, nr 17–18, s. 8. Por. także *Rodzicielski plan wychowawczy Centrum Mediacji Partners Polska z 2009 r.*, który został zamieszczony w formie aneksu w opracowaniu H. Cieplą, *Nowelizacje kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z komentarzem*, Warszawa 2010, s. 89–96.
- 26 T. Justyński, *W sprawie tzw. opieki naprzemiennej*, „Rodzina i Prawo” 2011, nr 19, s. 5 i n.

naprzemiennej władzy rodzicielskiej, musiałyby oznaczać, że władza rodzicielska nie jest już pełna, lecz ograniczona. Tymczasem piecza rodzicielska pozostaje niewzruszona – oboje rodzice posiadają pełną władzę rodzicielską²⁷, a to, co się zmienia, to jedynie „sposób jej wykonywania”. Następuje więc określenie miejsca pobytu dziecka, które wiąże się z konkretyzacją stosunku władzy rodzicielskiej w zakresie bieżącej pieczy nad osobą i majątkiem dziecka²⁸. Samo użycie terminu „piecza naprzemiennej” jest w tym znaczeniu o tyle uzasadnione, że podkreśla rzeczywistą rolę, jaką pełnić ma ta instytucja prawa²⁹. Chodzi bowiem o to, że dla nieorientowanego z prawem rodzica, u którego w danej chwili dziecko przebywa, formalnie pełna władza rodzicielska urzeczywistnia się w pełni poprzez możliwość jej bezpośredniego wykonania³⁰.

4. Rola porozumienia rodzicielskiego przy ustalaniu pieczy naprzemiennej

Z dotychczasowych rozważań wynika, że jednym ze „sposobów wykonywania władzy rodzicielskiej” jest piecza naprzemienna. Wskazana konkluzja nie znaczy jednak wcale, że zawsze w przypadkach, w których przepis odnosi się do „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej” możliwe jest orzeczenie pieczy naprzemiennej.

Z treści art. 58 § 1 i 1a k.r.o., a także z treści art. 107 k.r.o. wynika, że sąd opiekuńczy lub sąd rozwodowy pełniący funkcję sądu opiekuńczego może pozosta-

- 27 Niemożliwe jest rozłożenie władzy rodzicielskiej w czasie. B. Czech, *Art. 58 k.r.o. w związku z problematyką ustawy nowelizującej z dnia 6 listopada 2008 r.*, „Rodzina i Prawo” 2009, nr 12, s. 26.
- 28 W tym kontekście rację miał T. Justyński, głosząc, że piecza naprzemienna to sprawa dotycząca władzy rodzicielskiej. T. Justyński, *W sprawie tzw. opieki*, dz. cyt., s. 6.
- 29 Miejsce pobytu to miejsce, w którym dana osoba faktycznie przebywa, co oznacza, że jest to fakt niewymagający przesłanki trwałości. Nie ulega przy tym wątpliwości, że ten rodzic, u którego dziecko faktycznie przebywa, wykonuje jednocześnie bieżącą pieczę. R. Zegadło, *Miejsce zamieszkania...*, dz. cyt., s. 5.
- 30 Podzielone w czasie jest jedynie sprawowanie bezpośredniej pieczy nad dzieckiem, a więc podział następuje wyłącznie w kontekście jednego z atrybutów władzy rodzicielskiej. M. Domański, *Orzekanie o pieczy naprzemiennej...*, dz. cyt., s. 16.

wić pełną władzę rodzicielską obojgu rodzicom pod warunkiem przedstawienia przez nich wypracowanego wcześniej porozumienia³¹. W tego rodzaju porozumieniu rodzice określają „sposób wykonywania władzy rodzicielskiej” (a więc mogą ustalić pieczę naprzemienną) oraz zamieszczają ustalenia odnoszące się do prawa do „kontaktów”. W przypadku braku porozumienia sąd opiekuńczy, zamiast ograniczać automatycznie jednego z rodziców we władzy rodzicielskiej, może z urzędu samodzielnie zdecydować o pozostawieniu pełnej władzy rodzicielskiej po stronie obojga rodziców, dokonując przy tym ustaleń o „sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej” oraz ustaleń w zakresie prawa do „kontaktów”³². Nie zna-

czy to jednak wcale, że w sytuacji braku porozumienia sąd mógłby w ramach ustalania „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej” samodzielnie ustalić pieczę naprzemienną. Trzeba bowiem podkreślić, że treść pieczy naprzemienną rodzice określają w porozumieniu rodzicielskim, natomiast w przypadku braku porozumienia przepis art. 58 § 1a oraz przepis art. 107 § 2 k.r.o. nie zakreślają, choćby w minimalny sposób, treści pieczy naprzemienną. Przesądzać to może o braku możliwości ustalenia z urzędu przez sąd rodzinny pieczy naprzemienną, co dodatkowo można wesprzeć argumentem, że piecza naprzemienna stanowi wyjątek od ogólnie przyjętej zasady, iż dziecko posiada jedno ognisko domowe. Jest to swoistego rodzaju przywilej rodzicielski (np. w przeciwieństwie do kontaktów z dzieckiem, które stanowią obowiązek rodzicielski), któremu moc nadać można wyłącznie na podstawie zgodnego konsensusu rodzicielskiego. Warto również odnotować, że posiadający pełną władzę rodzicielską rodzice dziecka mogą poza pieczę naprzemienną rzeczywiście wykonywać faktyczną naprzemienną pieczę w zakresie bieżącej pieczy nad osobą i majątkiem dziecka, niemniej jednak taka forma wykonywania władzy rodzicielskiej sprowadza się do sfery faktycznej i należy ją odróżniać od regulowanej przepisami prawa pieczy naprzemienną ujmowaną w kategoriach instytucji prawnej.

5. Rola mediacji przy ustalaniu pieczy naprzemienną

W piśmiennictwie wskazuje się, że ugoda mediacyjna może dotyczyć spraw rodzinnych w zakresie ustalenia miejsca pobytu dziecka, jak również obowiązku alimentacyjnego³³ czy też prawa do kontaktów. Z uwagi na fakt, że sądem właściwym rzeczowo do

2014, s. 303 i n. W literaturze zgłasza się także propozycje odmiennej redakcji obecnie obowiązującego przepisu art. 58 i 107 k.r.o. A. Szczekała, *Sposoby kształtowania...*, dz. cyt., s. 435 i n.

33 Zasadą jest brak tzw. konstytutywnych umów rodzinnoprawnych. Por. J.M. Łukasiewicz, *Uwagi na temat umowy alimentacyjnej i kontraktów quasi-alimentacyjnych* (w:) Z. Kuniewicz, D. Sokołowska (red.), *Prawo kontraktów*, Warszawa 2017, s. 260–269; A. Oleszko, *Umowa alimentacyjna* (w:) M. Sawczuk (red.), *Księga pamiątkowa ku czci Profesora Jerzego Ignatowicza*, Lublin 1988, s. 201, 206 i 208.

31 W poprzednim stanie prawnym dopuszczalność pozostawienia rodzicom pełnej władzy rodzicielskiej, por. *Uchwała SN (7) z dnia 18 marca 1968 r.*, III CZP 70/66, OSNCP 1968, nr 5, poz. 77.

32 W poprzednim stanie prawnym por. J. Wierciński, *Kilka uwag o władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem w razie rozwodu rodziców w ujęciu porównawczym*, „*Studia Prawa Prywatnego*” 2012, nr 1 (24), s. 26. Przy braku porozumienia praktyka kierowała się „automatyzmem” w ograniczaniu jednego z rodziców we władzy rodzicielskiej. J. Ignaczewski (w:) J. Ignaczewski (red.), *Komentarz do spraw rodzinnych*, Warszawa 2012, s. 197 i n. Por. także L. Stecki, *Władza rodzicielska po rozwodzie*, „*Państwo i Prawo*” 1992, nr 5, s. 47 i n. W konsekwencji takiego unormowania małżonek posiadający przekonanie o tym, że sąd w przypadku braku porozumienia przyzna mu władzę rodzicielską, skłonny był odmawiać zawarcia porozumienia bądź też uzależniać jego zawarcie od innych korzyści, m.in. określonego podziału majątku. A. Szczekała, *Sposoby kształtowania władzy rodzicielskiej nad wspólnym dzieckiem rozwodzących się małżonków (zagadnienia wybrane)* (w:) M. Nazar (red.), *Prawo cywilne. Stanowienie, wykładnia i stosowanie. Księga pamiątkowa dla uczczenia setnej rocznicy urodzin Profesora Jerzego Ignatowicza*, Lublin 2015, s. 433. W literaturze także podkreślono brak sprecyzowania koniecznych elementów porozumienia. E. Holewińska-Łapińska, *Pozostawienie władzy rodzicielskiej...*, dz. cyt., s. 9; W. Stojanowska (w:) W. Stojanowska (red.), *Nowelizacja prawa rodzinnego na podstawie ustawy z 6 listopada 2008 r. i 10 czerwca 2010 r. Analiza. Wykładnia. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 79 i n.; też, „*Porozumienie*” rodziców jako przesłanka..., dz. cyt.; *Kodeks rodzinny i opiekuńczy po wielkich nowelizacjach*, Szczecin

zatwierdzenia ugody mediacyjnej jest w każdej z tych spraw z osobna ten sam sąd rodzinny (art. 183¹³ § 1 i 183¹⁴ § 1 k.p.c.), stąd też brak przeszkód ku temu, aby wszystkie te sprawy rodzinne ujmować kompleksowo w jednej ugodzie mediacyjnej. Praktyczny walor takiego rozwiązania przejawia się w tym, że trady-

spawy dotyczące władzy rodzicielskiej³⁶. Jak wskazano, należy odróżniać określenie „zakresu władzy rodzicielskiej” od określenia „sposobu” jej wykonywania. Przepis art. 570² zd. 2 k.p.c. potwierdza to rozróżnienie. Jak bowiem wynika z przytoczonej regulacji, przedmiotem mediacji mogą być sprawy

Przesądzać to może o braku szans na ustalenie z urzędu przez sąd rodzinny pieczy naprzemiennnej, co dodatkowo da się wesprzeć argumentem, że piecza naprzemienna stanowi wyjątek od ogólnie przyjętej zasady, iż dziecko posiada jedno ognisko domowe.

cyjne postępowanie sądowe (poza postępowaniem odnoszącym się do rozwiązania małżeństwa) nie pozwala łączyć m.in. sprawy alimentacyjnej, która odbywa się w procesie, np. ze sprawą o ustalenie prawa do kontaktów, dla której właściwy jest nieproces. Stąd też mediacja pozwala łączyć niektóre sprawy rodzinne³⁴. Problem w tym, że większość spraw rodzinnych uregulowana jest przepisami bezwzględnie obowiązującymi, w konsekwencji czego sprawy te nie posiadają w myśl art. 10 k.p.c. tzw. zdolności ugodowej³⁵. Oznacza to, że np. ograniczenie, zawieszenie czy pozbawienie władzy rodzicielskiej nie może być przedmiotem ugody mediacyjnej. Nie należy przez to twierdzić, że przedmiotem postępowania mediacyjnego nie mogą być jakiegokolwiek

dotyczące określenia „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”, co oznacza, że rodzice mogą w ugodzie mediacyjnej określać pieczę naprzemienną. Tak zawarta ugoda podlega w świetle reguł ogólnych Kodeksu postępowania cywilnego zatwierdzeniu przez sąd opiekuńczy³⁷.

Odmienne traktować należy przypadek, kiedy podczas prowadzenia postępowania rozwodowego doszło do zawarcia ugody mediacyjnej w zakresie pieczy naprzemiennnej. W obecnym stanie prawnym zawarcie takiego porozumienia nie może przybierać postaci zatwierdzonej przez sąd ugody mediacyjnej, skoro ustawodawca przewidział dla takiego porozumienia odmienną formę „autoryzacji” poprzez uwzględnienie w formie merytorycznego orzeczenia sądu³⁸. Podobnie

34 J.M. Łukasiewicz, *Małżeńska współzależność majątkowa w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2018, s. 80.

35 Por. M. Glegoły-Szczap i in., *Mediacje rodzinne w praktyce. Poradnik*, Kraków 2008; M. Nielączna, *Mediacje rodzinne...*, dz. cyt., s. 11–12; R. Zegadło, *Mediacja w sprawach rodzinnych i opiekuńczych*, „Rodzina i Prawo” 2006, nr 1, s. 51; tenże, *Porozumienia i ugody dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem*, „Rodzina i Prawo” 2010, nr 16, s. 30 i n. Patrz także G. Nauka, *Sprawozdanie z konferencji „Rodzina a prawo i sąd rodzinny”*, Warszawa 30 maja – 1 czerwca 2011, „Palestra” 2011, nr 11–12, s. 262.

36 W praktyce sądy jednak zatwierdzają ugody mediacyjne, w których jeden z rodziców ogranicza swój zakres władzy rodzicielskiej poprzez enumeratywne wyliczenie przysługujących mu praw i obowiązków. Wydaje się, że w takich sytuacjach sąd, zamiast zatwierdzać ugodę mediacyjną, powinien wydawać w takim zakresie orzeczenie.

37 J.M. Łukasiewicz, *Uwagi na temat pieczy naprzemiennnej*, dz. cyt., s. 386 i n.

38 W nieco innym kontekście: R. Zegadło, *Porozumienia i ugody dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem*, „Rodzina i Prawo” 2010, nr 16, s. 31.

traktować należy przypadek, kiedy sąd prowadzi sprawę na podstawie art. 107 k.r.o., choć zastrzec trzeba, że w tego rodzaju sprawie żyjący oddzielnie rodzice niebędący małżonkami dążą do ograniczenia władzy rodzicielskiej jednego z nich bądź też zachowując pełną władzę rodzicielską, zmierzają jedynie do określenia „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”. W tym drugim przypadku rozstrzygnięcie sądu na podstawie art. 107 k.r.o. staje się bezprzedmiotowe, skoro przedmiot jego rozpoznania pokrywa się merytorycznie z ugodą mediacyjną, która przecież dotyczyć może „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”.

6. Piecza naprzemienna a prawo do kontaktów z dzieckiem

Choć piecza naprzemienna zbliża się funkcjonalnie do przysługującego rodzicowi prawa do kontaktów, to jednak przyjąć należy, iż obie instytucje nie są wzajemnie równoważne³⁹. Przede wszystkim ustawodawca

się też przyjęcie sytuacji odwrotnej, kiedy pomimo ustalenia pieczy naprzemiennej sąd określa w myśl zawartego porozumienia rodzicielskiego kontakty każdego z rodziców dziecka na czas przebywania dziecka u drugiego z rodziców⁴⁰.

Ze względu na fakt, że piecza naprzemienna może polegać na nierównym podziale czasu pomiędzy rodzicami⁴¹, można sformułować wątpliwość, czym piecza naprzemienna różni się od tradycyjnie rozumianego prawa do kontaktów. Możliwe jest przecież takie uregulowanie pieczy naprzemiennej, że dziecko przebywa u jednego z rodziców wyłącznie w okresie szkolnym, zaś u drugiego z rodziców w okresie wakacyjnym oraz weekendowym. Niewątpliwie zbliżony skutek daje się osiągnąć poprzez ustalenie prawa do kontaktów. Granica jest rzeczywiście płynna, co nie znaczy, że nie istnieje⁴². Przede wszystkim trzeba zauważyć, że piecza naprzemienna kładzie główny nacisk na miejsce pobytu dziecka. Prawo do kontaktów zaś skupia się na tym, co

Piecza naprzemienna kładzie główny nacisk na miejsce pobytu dziecka. Prawo do kontaktów zaś skupia się na tym, co jest pochodną do miejsca pobytu dziecka i ma wobec niego charakter wtórny.

wyraźnie odróżnia „kontakty” od „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”, czemu daje wyraz w treści art. 58 i 107 k.r.o. Dodatkowym argumentem przemawiającym za brakiem tożsamości wskazanych instytucji prawnych jest przepis art. 113 § 1 k.r.o., który ujmuje prawo do kontaktów z dzieckiem jako element zupełnie niezależny od przysługującej rodzicom władzy rodzicielskiej. Wreszcie w myśl art. 58 § 1b sąd może na zgodny wniosek stron odstąpić od orzekania o kontaktach z dzieckiem, co jak się zdaje, wcale nie wyklucza zawarcia porozumienia w zakresie pieczy naprzemiennej. Niewykluczone wydaje

jest pochodną wobec miejsca pobytu dziecka i ma do niego charakter pochodny⁴³. Zauważyć też należy, że przy pieczy naprzemiennej rodzice zawsze posiadają pełnię władzy rodzicielskiej, czego nie można powiedzieć o sytuacji, kiedy określane jest prawo do kon-

39 Por. J.M. Łukasiewicz, *Uwagi na temat pieczy naprzemiennej*, dz. cyt., s. 379 i n.

40 Tenże, *Obowiązek alimentacyjny przy pieczy naprzemiennej*, MP 2018, nr 7, s. 348.

41 Zamiast proporcji 1:1 możliwe więc byłoby ukształtowanie pieczy naprzemiennej bez symetryczności. E. Holewińska-Łapińska, *Pozostawienie władzy rodzicielskiej...*, dz. cyt., s. 17.

42 Por. J.M. Łukasiewicz, *Uwagi na temat pieczy naprzemiennej*, dz. cyt., s. 380.

43 Por. R. Zegadło, *Miejsce zamieszkania...*, dz. cyt., s. 5.

taktów z dzieckiem⁴⁴. I wreszcie piecza naprzemienna, jak zostało już wcześniej podkreślone, może wymagać jednoczesnego uregulowania prawa do kontaktów.

Piecza naprzemienna dotyczy wyłącznie unormowanego prawnie faktycznego miejsca pobytu dziecka, a nie miejsca zamieszkania. O tym drugim mowa jest w treści art. 26 k.c. i oznacza ono wyłącznie miejscowość osoby fizycznej, w tym przypadku dziecka⁴⁵. Zgodnie z treścią art. 26 § 2 zd. 2 k.c. w przypadkach, kiedy dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, jego miejsce zamieszkania zostaje określone przez sąd rodzinny⁴⁶. W konsekwencji sąd powinien przy pieczy naprzemiennej określać miejsce zamieszkania dziecka jako każdorazowe miejsce zamieszkania jednego z rodziców dziecka, zakładając oczywiście, że rodzice nie mieszkają w jednej miejscowości⁴⁷. Można też zastanawiać się, czy rozstrzygnięcie takie nie mogłoby zostać wydane niejako na przyszłość, gdyż i tak mieści się ono w kategorii „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej”, choć stanowisko takie nie jest pozbawione niedoskonałości⁴⁸. Warta odnotowania jest także uwaga, że w przypadku pieczy naprzemiennej zgodnie z poglądami części doktryny sąd może w ramach określania „sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej” ustalać formalne miejsce stałego pobytu dziecka przy jednym z rodziców dziecka⁴⁹. Jak

się jednak zdaje, ustalenie takie miałyby wyłącznie charakter fakultatywny, z dwóch powodów. Po pierwsze, przy pieczy naprzemiennej rodzice nadal posiadają pełną władzę rodzicielską, więc w każdej chwili mogą podjąć decyzję o zmianie formalnego miejsca pobytu dziecka, a poza tym wydaje się, iż miejsce to zdeterminowane jest przez wykonany przez rodziców w zakresie dziecka obowiązek meldunkowy. Stąd też określenie miejsca faktycznego pobytu dziecka następuje wskutek wykonania skonkretyzowanego obowiązku pieczy naprzemiennej, zaś formalne ustalenie miejsca pobytu dziecka pozostaje niewiążącym rozstrzygnięciem sądu⁵⁰.

7. Wysokość alimentów przy pieczy naprzemiennej

W przypadku pieczy naprzemiennej szczególnego znaczenia nabiera sposób kształtowania obowiązku alimentacyjnego rodziców wobec ich wspólnego dziecka. Problem nie ma większego znaczenia w sytuacjach, gdy ustalone naprzemiennie okresy pobytu dziecka u każdego z rodziców są równe, a zarobki rodziców podobne. Sytuacja komplikuje się jednak, kiedy zarobki rodziców pozostają w dużej dysproporcji⁵¹, a wyznaczone okresy naprzemiennie nie są równe. Niejasne jest też, do których rąk powinny być wypłacone alimenty, skoro oboje rodzice zachowują przedstawicielstwo ustawowe.

Dla rozstrzygnięcia wskazanych wątpliwości zaproponować można następujące metody obliczeniowe. Na wstępie należałoby ustalić kwotę odzwierciedlającą miesięczne utrzymanie dziecka (np. 1000 zł), a także procentowy udział sprawowania pieczy naprzemiennej przez każdego z rodziców dziecka. Najbardziej optymalnym sposobem wydaje się przy tym określenie liczby dni, przez które rodzic sprawuje pieczę naprze-

i rozwiedzionego ojca. Studium socjologiczno-prawne, Warszawa 2000, s. 62; J.M. Łukasiewicz, *Uwagi na temat pieczy naprzemiennej*, dz. cyt., s. 382.

50 J.M. Łukasiewicz, *Uwagi na temat pieczy naprzemiennej*, dz. cyt., s. 381 i n.

51 Warto odnotować, że piecza naprzemienna w wyrokach rozwodowych dotyczy często specyficznej grupy rozwodzących się małżonków: mieszkańców wielkich miast posiadających wyższe wykształcenie oraz wysoki status finansowy. M. Domański, *Orzekanie o pieczy naprzemiennej...*, dz. cyt., s. 28.

44 H. Ciepla, *Zarząd majątkiem dziecka, utrzymywanie z nim kontaktów oraz piecza naprzemienna rodziców – przepisy obowiązujące od 29.08.2015 r.* (opracowanie na potrzeby szkolenia), Warszawa 2015, s. 24.

45 O nieprzydatności tej regulacji prawnej wedle literalnego brzmienia por. M. Domański, *Orzekanie o pieczy naprzemiennej...*, dz. cyt., s. 82 wraz z cytowaną tam literaturą.

46 Przepis ten dotyczy sytuacji, kiedy dziecko nie przebywa u żadnego z rodziców, gdyż np. znajduje się w rodzinnej pieczy zastępczej, jak też sytuacji, kiedy dziecko naprzemiennie przebywa u każdego z rodziców. Por. R. Zegadło, *Miejsce zamieszkania...*, dz. cyt., s. 12; E. Michniewicz-Broda (w:) M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny. Część ogólna – komentarz*, Warszawa 2009, s. 352 i n.

47 T. Sokołowski, *Władza rodzicielska nad dorastającym dzieckiem*, Poznań 1987, s. 81.

48 Por. odmiennie M. Domański, *Orzekanie o pieczy naprzemiennej...*, dz. cyt., s. 86.

49 Por. uwagi T. Justyński, *W sprawie tzw. opieki*, dz. cyt., s. 10; W. Stojanowska, *Władza rodzicielska pozamałżeńskiego*

mienną w roku, którą to liczbę dni należy podzielić przez trzysta sześćdziesiąt pięć. Jeżeli przykładowo ojciec dziecka sprawuje pieczę naprzemienną wyłącznie przez 50 dni w roku, natomiast matka dziecka przez 315 dni, wówczas należałoby przeprowadzić następującą operację matematyczną:

- a) 50 dni : 365 dni $\approx$ 0,14, co oznacza, że procentowy udział ojca w pieczy naprzemienną wynosi 14%;
- b) 315 dni : 365 dni $\approx$ 0,86, co oznacza, że procentowy udział matki w pieczy naprzemienną wynosi 86%.

Następnie należy ustalić, ile wynoszą koszty utrzymania dziecka podczas pobytu u każdego z rodziców:

- a) $1000 \times 14\% = 140$ zł, co stanowi konieczny dla ojca koszt utrzymania dziecka,
- b) $1000 \times 86\% = 860$ zł, co stanowi konieczny dla matki koszt utrzymania dziecka.

Kolejnym etapem jest ustalenie, ile każdy z rodziców rzeczywiście może łożyć na dziecko znajdujące się w pieczy naprzemienną. W tym celu należy określić łączny dochód obu rodziców dziecka, a następnie na podobnej jak powyżej zasadzie trzeba ustalić procentowo możliwości zarobkowe i majątkowe każdego z rodziców dziecka⁵². Jeżeli więc łączny dochód rodziców wynosić będzie 5500 zł, z czego ojciec osiągać będzie 2000 zł dochodu, zaś matka 3500 zł dochodu, wówczas ojciec dziecka zobowiązany będzie pokrywać potrzeby dziecka w kwocie 360 zł ($2000 : 5500 \approx 0,36 \times 100\% = 36\%$, $1000 \times 36\% = 360$ zł), zaś matka dziecka – w kwocie 640 zł ($3500 : 5500 \approx 0,64 \times 100\% = 64\%$, $1000 \times 64\% = 640$ zł).

Wskazać wreszcie trzeba rodzica, który będzie uprawniony do odbioru alimentów na rzecz dziecka, oraz określić należy wysokość konkretnej raty alimentacyjnej. Oczywiście w pewnej liczbie przypadków rodzic posiadający niższy dochód będzie rodzicem uprawnionym do odbioru alimentów⁵³. Nie zawsze jednak taka sytuacja wystąpi. Dlatego też ustalić nale-

ży wysokość raty alimentacyjnej z określeniem, który z rodziców uprawniony będzie do odbioru świadczeń alimentacyjnych.

W opisywanym przykładzie będzie to matka dziecka, która uzyska alimenty w kwocie 220 zł, co wynikać będzie z następującej operacji:

- a) $140 - 360 = -220$ zł
- b) $860 - 640 = 220$ zł

Przedstawione wyliczenie nie jest rozwiązaniem idealnym. W przeprowadzonym wyliczeniu nie uwzględniono m.in. lat przestępnych, w których rok liczy 366 dni. Poza tym trudno oczekiwać, aby rodzic wykonujący pieczę naprzemienną np. nieprzerwanie przez dwa kolejne miesiące płacił uśrednione alimenty wyrównawcze rodzicowi, który w tym czasie akurat pieczy naprzemienną nad dzieckiem nie sprawowałby. Do tego należy uwzględnić przepisy odnoszące się do relacji obowiązku alimentacyjnego w stosunku do tzw. płacy minimalnej. Stąd też przyjęte rozwiązanie stanowić ma jedynie niewiążącą wytyczną o charakterze pomocniczym przy orzekaniu alimentów przez sądy. Zresztą wszelkie nieścisłości korygować ma bezsporne rozliczanie się wzajemne rodziców dziecka bez uciekania się do wzajemnych roszczeń regresowych. Wprawdzie spór o alimenty nie jest formalnie sporem dotyczącym samej pieczy naprzemienną, niemniej jednak istotą pieczy naprzemienną jest zgodna współpraca rodziców w zakresie pieczy nad osobą i majątkiem dziecka, która możliwa jest wyłącznie przy zachowaniu współpracy we wszystkich innych aspektach rodzicielskich.

8. Wnioski

O zasadności wprowadzenia bądź utrzymania pieczy naprzemienną w określonym porządku prawnym decydować powinny kryteria wyznaczane przez badaczy z zakresu psychologii oraz pedagogiki. Jak trafnie dostrzega Marek Andrzejewski, wiedza prawnicza jest dalece niewystarczająca dla dogłębnego zrozumienia spornych problemów o podłożu aksjologicznym. Problemy, z jakimi wiąże się piecza naprzemienną, powinny być merytorycznie rozwiązywane przy użyciu kryteriów właściwych dla dziedzin wiedzy spoza obszaru prawa⁵⁴.

52 Podobny sposób, ale w przypadku tradycyjnych alimentów por. J. Wierciński (w:) J. Wierciński (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 909.

53 Takie uproszczenie przyjąłem w publikacji J.M. Łukasiewicz, *Uwagi na temat pieczy naprzemienną*, dz. cyt., s. 386 i n. Por. J.M. Łukasiewicz, *Obowiązek alimentacyjny przy pieczy naprzemienną*, dz. cyt., s. 353.

54 M. Andrzejewski, *O roli nauk pomocniczych prawoznawstwa w orzekaniu w sprawach rodzinnych* (w:) J.M. Łukasiewicz,

Tymczasem prawo dostarczać ma jedynie właściwych instrumentów osadzających określone rozwiązania prawne w obowiązującym systemie prawa. Analiza pieczy naprzemiennej *de lege lata* skłania niestety do konkluzji, że piecza naprzemienna została wprowadzona do polskiego porządku prawnego bez uwzględnienia rzetelnej analizy psychologiczno-pedagogicznej (brak kryterium wieku dziecka, brak wyraźnego wymogu przedłożenia porozumienia rodzicielskiego w zakresie pieczy naprzemiennej), a także bez prawidłowej nadbudowy instytucjonalnej w obszarze prawa (nieokreślony został jej wpływ na miejsce zamieszkania dziecka, prawa do kontaktów z dzieckiem oraz uprawnień alimentacyjnych dziecka). Taki stan rzeczy należy oceniać krytycznie, podejmując szeroką dyskusję w zakresie poznania omawianej problematyki oraz formułowania wniosków pozwalających pogodzić fundamentalną zasadę dobra dziecka z analizowaną instytucją prawa.

Bibliografia

- Andrzejewski M., *O roli nauk pomocniczych prawoznawstwa w orzekaniu w sprawach rodzinnych* (w:) J.M. Łukasiewicz, A.M. Arkuszewska, A. Kościółek (red.), *Wokół problematyki małżeństwa w aspekcie materialnym i procesowym*, Toruń 2017.
- Bauserman R., *Child Adjustment in Joint-Custody Versus Sole-Custody Arrangements. A Meta-Analytic Review*, „Journal of Family Psychology” 2002, nr 1, s. 91–102.
- Ciepla H., *Nowelizacje kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z komentarzem*, Warszawa 2010.
- Ciepla H., *Zarząd majątkiem dziecka, utrzymywanie z nim kontaktów oraz piecza naprzemienna rodziców – przepisy obowiązujące od 29.08.2015 r.* (opracowanie na potrzeby szkolenia), Warszawa 2015.
- Czech B., *Art. 58 k.r.o. w związku z problematyką ustawy nowelizującej z dnia 6 listopada 2008 r.*, „Rodzina i Prawo” 2009, nr 12.
- Czerederecka A., *Rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne na cenzurowanym*, „Rodzina i Prawo” 2013, nr 24, s. 17–27.
- Domański M., *Orzekanie o pieczy naprzemiennej w wyrokach rozwodowych*, Warszawa 2015.
- Gajda J. (w:) K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2010
- Golegoy-Szczap M. i in., *Mediacje rodzinne w praktyce. Poradnik*, Kraków 2008.
- A.M. Arkuszewska, A. Kościółek (red.), *Wokół problematyki małżeństwa...*, dz. cyt., s. 83.
- Grzybowski S. (w:) S. Grzybowski, I. Różański (red.), *Prawo małżeńskie. Komentarz*, Kraków 1946.
- Holewińska-Łapińska E., *Pozostawienie władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi o rozwiedzionym rodzicom oraz rozstrzygnięcia o kontaktach z dziećmi w wyrokach rozwodowych*, Warszawa 2012.
- Ignaczewski J. (w:) J. Ignaczewski (red.), *Komentarz do spraw rodzinnych*, Warszawa 2012.
- Ignatowicz J. (w:) J. Ignatowicz (red.), *Komentarz do spraw rodzinnych*, Warszawa 2012.
- Jagielski K., *Istota i treść władzy rodzicielskiej*, „Studia Cywilistyczne” 1963, t. 3, s. 97–161.
- Justyński T., *W sprawie tzw. opieki naprzemiennej*, „Rodzina i Prawo” 2011, nr 19.
- Justyński T., *Prawo do kontaktów z dzieckiem w prawie polskim i obcym*, Warszawa 2011.
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy po wielkich nowelizacjach*, Szczecin 2014.
- Kruk E., *Arguments for an Equal Parental Responsibility Presumption in Contested Child Custody*, „The American Journal of Family Therapy” 2012, nr 40, s. 33–55.
- Kucharski R., *Wspólna opieka rodzicielska nad małoletnim dzieckiem w USA w świetle prawodawstwa i badań specjalistycznych*, „Rodzina i Prawo” 2012, nr 23, s. 300–310.
- Laftman S.B. i in., *Joint Physical Custody, Turning to Parents for Emotional Support, and Subjective Health. A Study of Adolescents in Stockholm, Sweden*, „Scandinavian Journal of Public Health” 2017, nr 5, s. 456–462.
- Łukasiewicz J.M., *Kompleksowe ujęcie sprawy rodzinnej w ugodzie mediacyjnej*, „ADR Arbitraż i Mediacja” 2014, nr 4 (28), s. 37–47.
- Łukasiewicz J.M., *Małżeńska współzależność majątkowa w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2018.
- Łukasiewicz J.M., *Obowiązek alimentacyjny przy pieczy naprzemiennej*, MP 2018, nr 7.
- Łukasiewicz J.M., *Uwagi na temat pieczy naprzemiennej* (w:) J.M. Łukasiewicz, A.M. Arkuszewska, A. Kościółek (red.), *Wokół problematyki małżeństwa w aspekcie materialnym i procesowym*, Toruń 2017.
- Łukasiewicz J.M., *Uwagi na temat umowy alimentacyjnej i kontraktów quasi-alimentacyjnych* (w:) Z. Kuniewicz, D. Sokołowska (red.), *Prawo kontraktów*, Warszawa 2017.
- Michniewicz-Broda E. (w:) M. Pyziak-Szafnicka (red.), *Kodeks cywilny. Część ogólna – komentarz*, Warszawa 2009.
- Nauka G., *Sprawozdanie z konferencji „Rodzina a prawo i sąd rodzinny”*, Warszawa 30 maja – 1 czerwca 2011, „Palestra” 2011, nr 11–12.

- Nielsen L., *Shared Physical Custody. Summary of 40 Studies on Outcomes for Children*, „Journal of Divorce & Remarriage” 2014, nr 8, s. 614–636.
- Nielacznna M., *Mediacje rodzinne. Podsumowanie programu poradnictwa prawnego dla mediatorów*, „Analizy, Raporty, Ekspertyzy” 2005, nr 3, s. 1–14.
- Oleszko A., *Umowa alimentacyjna* (w:) M. Sawczuk (red.), *Księga pamiątkowa ku czci Profesora Jerzego Ignatowicza*, Lublin 1988.
- Sokołowski T. (w:) H. Dolecki, T. Sokołowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Sokołowski T., *Prawo rodzinne. Zarys wykładu*, Poznań 2010.
- Sokołowski T., *Władza rodzicielska nad dorastającym dzieckiem*, Poznań 1987.
- Stecki L., *Władza rodzicielska po rozwodzie*, „Państwo i Prawo” 1992, nr 5, s. 46–50.
- Stojanowska W. (w:) T. Smoczyński (red.), *System prawa prywatnego*, t. 11: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2014.
- Stojanowska W. (w:) W. Stojanowska (red.), *Nowelizacja prawa rodzinnego na podstawie ustaw z 6 listopada 2008 r. i 10 czerwca 2010 r. Analiza – Wykładnia – Komentarz*, Warszawa 2011.
- Stojanowska W. (w:) W. Stojanowska (red.), *Nowelizacja prawa rodzinnego na podstawie ustawy z 6 listopada 2008 r. i 10 czerwca 2010 r. Analiza. Wykładnia. Komentarz*, Warszawa 2011.
- Stojanowska W., „Porozumienie” rodziców jako przesłanka pozostawienia im obojgu władzy rodzicielskiej po rozwodzie. *Wybrane zagadnienia*, „Acta Iuris Stetinensis” 2014, nr 6, s. 300–310.
- Stojanowska W., *Władza rodzicielska pozamałżeńskiego i rozwiedzionego ojca. Studium socjologiczno-prawne*, Warszawa 2000.
- Szczekala A., *Sposoby kształtowania władzy rodzicielskiej nad wspólnym dzieckiem rozwodzących się małżonków (zagadnienia wybrane)* (w:) M. Nazar (red.), *Prawo cywilne. Stanowienie, wykładnia i stosowanie. Księga pamiątkowa dla uczczenia setnej rocznicy urodzin Profesora Jerzego Ignatowicza*, Lublin 2015.
- Wierciński J. (w:) J. Wierciński (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2014.
- Wierciński J., *Kilka uwag o władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem w razie rozwodu rodziców w ujęciu porównawczym*, „Studia Prawa Prywatnego” 2012, nr 1 (24).
- Zegadło R. (w:) J. Ignaczewski (red.), *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem*, Warszawa 2010.
- Zegadło R., *Mediacja w sprawach rodzinnych i opiekuńczych*, „Rodzina i Prawo” 2006, nr 1.
- Zegadło R., *Miejsce zamieszkania, miejsce pobytu, miejsce zwykłego (stałego) pobytu dziecka oraz piecza naprzemienna*, „Rodzina i Prawo” 2011, nr 17–18.
- Zegadło R., *Porozumienia i ugody dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem*, „Rodzina i Prawo” 2010, nr 16.
- Zegadło R., *Porozumienia i ugody dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem*, „Rodzina i Prawo” 2010, nr 16.

Akty prawne

- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. 1950, nr 43, poz. 394.
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, Dz.U. 2016, poz. 159.
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r., Dz.U. 1964, nr 9, poz. 59.
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r. – Kodeks rodzinny, Dz.U. 1950, nr 34, poz. 308.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. 2015, poz. 1062.
- Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2008, nr 220, poz. 1431.

Orzecznictwo

- Orzeczenie SN z dnia 22 kwietnia 1952 r., C414/52, OSN 1952, nr 2, poz. 47.
- Uchwała SN (7) z dnia 18 marca 1968 r., III CZP 70/66, OSNCP 1968, nr 5, poz. 77.
- Uchwała SN z dnia 18 marca 1968 r., III CZP 70/66, OSNC 1968/5/77.
- Uchwała SN z dnia 18 marca 1968 r., III CZP 70/66, OSNCP 1968, nr 5, poz. 77.
- Wytyczne wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej w zakresie stosowania przepisów art. 56 oraz art. 58 k.r.o., III CZP 70/66, OSNC 1968/5/77.

Inne

- <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/agent.xsp?symbol=POSIEDZENIAZESP&Zesp=362> (dostęp: 2.01.2017).
- <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/interpelacja.xsp?typ=INT&nr=1870> (dostęp: 6.11.2016).